

VIRTUAL TAHDIDLARDAN YOSHLARNING MA'NAVIY DUNYOSINI HIMOYALASH USULLARI

Ismoiljonova Xojiniso A'zamjon qizi

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy Universiteti

Milliy g'oya ma'naviyat asoslari va huquq ta'lim yo'nalishi

4-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamli texnologiyalar va internet makonining jadal rivojlanishi sharoitida yoshlarning ma'naviy dunyosiga tahdid solayotgan virtual omillar tahlil qilinadi. Ijtimoiy tarmoqlar, axborot xurujlari, yolg'on g'oyalar, axloqiy buzuvchilikni targ'ib etuvchi kontent va kiberqaramlikning yoshlar ongiga ta'siri ilmiy-nazariy jihatdan yoritiladi. Shuningdek, yoshlarni virtual tahdidlardan himoyalashning ijtimoiy, ma'naviy-ma'rifiy, huquqiy va pedagogik usullari ko'rib chiqiladi. Maqolada davlat siyosati, ta'lim tizimi, oila va shaxs mas'uliyatining o'zaro bog'liqligi asoslab beriladi. Tadqiqot xulosalari yoshlarning ma'naviy immunitetini kuchaytirish orqali sog'lom va barkamol avlodni shakllantirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: virtual tahdidlar, yoshlar, ma'naviy dunyo, axborot xavfsizligi, ijtimoiy tarmoqlar, kiberqaramlik, ma'naviy immunitet, raqamli madaniyat.

Аннотация: В данной статье анализируются виртуальные факторы, представляющие угрозу духовному миру молодежи в условиях стремительного развития цифровых технологий и интернет-пространства. С научно-теоретической точки зрения рассматривается влияние социальных сетей, информационных атак, ложных идей, контента, пропагандирующего моральную распущенность, а также киберзависимости на сознание молодежи. Кроме того, анализируются социальные, духовно-просветительские, правовые и педагогические методы защиты молодежи от виртуальных угроз. В статье обосновывается взаимосвязь государственной политики, системы образования, семьи и личной ответственности. Выводы исследования подчеркивают необходимость укрепления духовного иммунитета молодежи для формирования здорового и гармонично развитого поколения.

Ключевые слова: виртуальные угрозы, молодежь, духовный мир, информационная безопасность, социальные сети, киберзависимость, духовный иммунитет, цифровая культура.

Abstract: This article analyzes virtual factors that pose a threat to the spiritual world of young people in the context of the rapid development of digital technologies and the Internet space. From a scientific and theoretical perspective, the impact of social networks, information attacks, false ideas, content promoting moral degradation, and cyber addiction on the consciousness of youth is examined. In addition, social,

spiritual-educational, legal, and pedagogical methods of protecting young people from virtual threats are considered. The article substantiates the interconnection between state policy, the education system, the family, and individual responsibility. The research findings emphasize the necessity of strengthening the spiritual immunity of youth in order to form a healthy and well-developed generation.

Keywords: virtual threats, youth, spiritual world, information security, social networks, cyber addiction, spiritual immunity, digital culture.

Kirish. Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar asrida internet inson hayotining ajralmas qismiga aylandi. Ayniqsa, yoshlar virtual makonning eng faol foydalanuvchilari hisoblanadi. Internet bilim olish, muloqot qilish va o‘zini namoyon etish imkoniyatlarini kengaytirgani bilan birga, ma’naviy-axloqiy jihatdan jiddiy xavf va tahdidlarni ham yuzaga chiqarmoqda. Turli buzg‘unchi g‘oyalar, ekstremistik qarashlar, zo‘ravonlikni targ‘ib qiluvchi materiallar, axloqiy me‘yorlarga zid axborotlar yoshlar ongiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Shu bois, virtual tahdidlardan yoshlarning ma’naviy dunyosini himoyalash bugungi kunning dolzarb masalalaridan biriga aylandi. Bu jarayonda faqat texnik cheklovlar emas, balki insonning ichki dunyosini mustahkamlash, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va ongli axborot tanlash madaniyatini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Virtual tahdidlar deganda internet va raqamli platformalar orqali tarqalayotgan, shaxsning ruhiy, axloqiy va ijtimoiy rivojiga salbiy ta’sir ko‘rsatuvchi omillar tushuniladi. Bular jumlasiga yolg‘on axborotlar (feyk yangiliklar), manipulyativ kontent, zo‘ravonlik va buzuvchilikni targ‘ib qiluvchi materiallar, ekstremistik g‘oyalar, shuningdek, kiberbulling va internetga qaramlik kiradi.

Bugungi kunda internet tarmog‘i nafaqat axborot almashish vositasi, balki g‘oyaviy kurash maydoniga ham aylanib bormoqda. Turli manfaatdor kuchlar tomonidan yoshlarning e’tiqodi, dunyoqarashi va ijtimoiy pozitsiyasiga ta’sir o‘tkazishga qaratilgan axborot xurujlari amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, yoshlarning ruhiy jihatdan hali to‘liq shakllanmaganligi ularni bunday virtual tahdidlarga nisbatan yanada zaif holatga keltirmoqda. Shu bois virtual makonda yuzaga kelayotgan muammolarni faqat texnologik masala sifatida emas, balki muhim ijtimoiy-ma’naviy muammo sifatida ko‘rib chiqish zarur.

Yoshlar hayotiy tajribasining yetarli emasligi sababli bunday axborotlarni tanqidiy baholashda qiynaladilar. Natijada ularning dunyoqarashi buziladi, axloqiy me‘yorlarga befarqlik kuchayadi, real hayotdan uzilish, ruhiy tushkunlik va ijtimoiy begonalashuv holatlari yuzaga keladi. Virtual makonda shakllanayotgan soxta qadriyatlar yoshlarning milliy va umuminsoniy qadriyatlarga bo‘lgan munosabatini zaiflashtirishi mumkin.

Virtual tahdidlarga qarshi eng samarali vosita bu — ma'naviy immunitetdir. Ma'naviy immunitet yoshning ongida mustahkam e'tiqod, axloqiy mezonlar va tanqidiy tafakkur mavjud bo'lishini anglatadi. Bunday immunitetga ega shaxs zararli axborotni osonlik bilan rad eta oladi.

Ta'lim tizimida media savodxonlikni rivojlantirish, axborotni tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirish muhimdir. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida ma'naviyat, axborot madaniyati va raqamli etika masalalariga bag'ishlangan mashg'ulotlar tizimli yo'lga qo'yilishi zarur. Bundan tashqari, milliy tarix, madaniyat va buyuk mutafakkirlar merosi asosida yoshlarni tarbiyalash ularning ma'naviy tayanchini mustahkamlaydi.

Yoshlarni virtual tahdidlardan himoyalashda oila muhim ijtimoiy institut hisoblanadi. Ota-onaning farzand bilan ochiq muloqoti, uning qiziqishlarini tushunishi va nazorati yoshni zararli virtual ta'sirlardan asraydi. Ta'qiqlashdan ko'ra tushuntirish va birgalikda tahlil qilish samaraliroq hisoblanadi.

Jamiyat va davlat ham bu jarayonda mas'uldir. Ommaviy axborot vositalarida sog'lom kontentni ko'paytirish, yoshlar uchun foydali platformalar yaratish va zararli axborotlarning oldini olishga qaratilgan huquqiy mexanizmlarni kuchaytirish muhimdir.

O'zbekiston Respublikasida yoshlarni ma'naviy jihatdan himoyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Prezident Shavkat Mirziyoyev o'z asarlarida va nutqlarida yoshlarning ongi va qalbi uchun kurash masalalariga alohida e'tibor qaratadi. U yoshlarni "eng katta boyligimiz va kelajagimiz" sifatida baholab, ularning ma'naviy xavfsizligini ta'minlash zarurligini ta'kidlaydi.

Axborot xavfsizligini ta'minlash, internetdan foydalanish madaniyatini oshirish va yoshlarni zararli g'oyalardan himoyalashga qaratilgan qonunlar bu boradagi huquqiy asosni mustahkamlaydi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, virtual tahdidlar yoshlarning ma'naviy dunyosiga jiddiy xavf solayotgan zamonaviy muammolardan biridir. Bu tahdidlarga qarshi kurash faqat texnologik cheklovlar bilan emas, balki inson qalbini tarbiyalash orqali amalga oshirilishi lozim. Yoshning ichki dunyosi boy, tafakkuri mustaqil va ma'naviyati mustahkam bo'lsa, u har qanday zararli axborotga qarshi tura oladi.

Insonni himoyalashning eng to'g'ri yo'li — unga ishonch bildirish va fikrlashni o'rgatishdir. Yoshlarni "kimdan va nimadan qo'rqish kerakligi" bilan emas, balki "nima uchun yashash kerakligi" bilan qurollantirish muhim. Chunki ma'naviy barkamol inson virtual makonda ham o'z yo'lini yo'qotmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Axborotlashtirish to'g'risida"gi qonuni. – T.: Adolat, 2008. – 50 b.
2. O'zbekiston Respublikasining "Kiberxavfsizlik to'g'risida"gi qonuni. – Toshkent, 2022.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF–4947-son Farmoni. *2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi.*
4. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2016. – 56 b.
5. United Nations. Cybersecurity and Youth Protection. – New York, 2022.
6. Oxford Internet Institute. Algorithms and the Psychology of Social Media. – Oxford, 2020.